Introduktion til Sandsynlighedsteori, Afsnit 7.1 og dele af 7.2 [Ros]

3. marts 2021

Sandsynlighedsteori og lineær algebra (SLIAL)

Forår 2021

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Del I

Opfølgning Workshop

Workshop 1 - Question 1

$T(O) = B$, hvor

$$\boxed{B_{ij} = \sum_{k=1}^{N} \sum_{\ell=1}^{M} \rho(d_{ijkl}) O_{k,l}}$$

$$e_{1,1} = \begin{bmatrix} 1 \\ 0 \\ \vdots \\ 0 \end{bmatrix} \qquad e_{1,2} = \begin{bmatrix} 0 \\ 1 \\ 0 \\ \vdots \end{bmatrix}$$

Lineær: $T(aO + bO') = aT(O) + bT(O')$

$a\,\_ + b\,O'_{\ldots}$

$$T(aO + bO')_{ij} = \sum_{k=1}^{N} \sum_{\ell=1}^{M} \rho(d_{ijkl})(aO_{k,l} + bO'_{k,l}) \stackrel{?}{=} aT(O)_{ij} + bT(O')_{ij}$$

Standard matrix $A = [T(\mathbf{e}_{1,1})\ T(\mathbf{e}_{1,2}) \cdots T(\mathbf{e}_{1,M})\ T(\mathbf{e}_{2,1})) \cdots T(\mathbf{e}_{N,M})]$

$k = 1 \quad l = 1$

$$T(\mathbf{e}_{1,1})_{ij} = \sum_{k=1}^{N} \sum_{\ell=1}^{M} \rho(d_{ijkl})(\mathbf{e}_{1,1})_{k,l} = \rho(d_{ij11})$$

$$\begin{bmatrix} \rho(d_{1111}) \\ \rho(d_{1211}) \cdots \\ \vdots \\ \rho(d_{NM11}) \end{bmatrix}$$

Workshop 1 - Question 2 og 3.1

Question 2:
Diagonalen på A bliver $\rho(d_{ijij}) = \rho(0)$ <– tjek dette. Vi har at diagonalelementerne i en diagonal dominant matrix opfylder $|A_{ii}| > \sum_{j\neq i} |A_{ij}| \geq 0$. Altså, at $|\rho(d_{ijij})| = |\rho(0)| > 0$.

Question 3.1:
$x_i^{(k+1)} = A_{ii}^{-1}(b_i - \sum_{j\neq i} A_{ij}x_j^{(k)})$. Vis at hvis $\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{x}^{(k)}$, så er $A\mathbf{x}^{(k+1)} = \mathbf{b}$.

$$A_{ii}x_i^{(k+1)} = b_i - \sum_{j\neq i} A_{ij}x_j^{(k+1)}$$

$$\Leftrightarrow b_i = \sum_{j=1}^{n} A_{ij}x_j^{(k+1)} = (A\mathbf{x}^{(k+1)})_i$$

$Ax^{(k+1)} = b$

Del II

Introducerende eksempel

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel

- *Xkøbing er en by, der består af en midtby og en forstad. I alt med* 100 000 *indbyggere.*
- *Hvert år flytter* 5% *af indbyggerne i forstaden til midtbyen og* 3% *af indbyggerne i midtbyen flytter til forstaden.*
- *Efter t år bor der $x_f^{(t)}$ indbyggere i forstaden og $x_m^{(t)}$ i midtbyen.*

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel

- *Xkøbing er en by, der består af en midtby og en forstad. I alt med* 100 000 *indbyggere.*
- *Hvert år flytter* 5% *af indbyggerne i forstaden til midtbyen og* 3% *af indbyggerne i midtbyen flytter til forstaden.*
- *Efter t år bor der* $x_f^{(t)}$ *indbyggere i forstaden og* $x_m^{(t)}$ *i midtbyen.*

Hvordan er fordelingen af indbyggere efter 5 år? Hvordan er den efter 10 år? Hvad med 100 år?

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel

- *Xkøbing er en by, der består af en midtby og en forstad. I alt med* 100 000 *indbyggere.*
- *Hvert år flytter* 5% *af indbyggerne i forstaden til midtbyen og* 3% *af indbyggerne i midtbyen flytter til forstaden.*
- *Efter t år bor der* $x_f^{(t)}$ *indbyggere i forstaden og* $x_m^{(t)}$ *i midtbyen.*

Hvordan er fordelingen af indbyggere efter 5 år? Hvordan er den efter 10 år? Hvad med 100 år?
Hvordan er fordelingen af indbyggere efter rigtig mange år?

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel

- *Xkøbing er en by, der består af en midtby og en forstad. I alt med* 100 000 *indbyggere.*
- *Hvert år flytter* 5% *af indbyggerne i forstaden til midtbyen og* 3% *af indbyggerne i midtbyen flytter til forstaden.*
- *Efter t år bor der* $x_f^{(t)}$ *indbyggere i forstaden og* $x_m^{(t)}$ *i midtbyen.*

Hvordan er fordelingen af indbyggere efter 5 år? Hvordan er den efter 10 år? Hvad med 100 år?

Hvordan er fordelingen af indbyggere efter rigtig mange år?

Lad $\mathbf{x}^{(t)} = \begin{bmatrix} x_f^{(t)} \\ x_m^{(t)} \end{bmatrix}$ *og lad* $A = \begin{bmatrix} 0.95 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 \end{bmatrix}$.

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Fortsat)

Så er

$$A\mathbf{x}^{(t)} = \begin{bmatrix} 0.95 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_f^{(t)} \\ x_m^{(t)} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0.95x_f^{(t)} + 0.03x_m^{(t)} \\ 0.05x_f^{(t)} + 0.97x_m^{(t)} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_f^{(t+1)} \\ x_m^{(t+1)} \end{bmatrix}$$

Dvs. $A\mathbf{x}^{(t)} = \mathbf{x}^{(t+1)}$

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Fortsat)

Så er

$$A\mathbf{x}^{(t)} = \begin{bmatrix} 0.95 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_f^{(t)} \\ x_m^{(t)} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 0.95x_f^{(t)} + 0.03x_m^{(t)} \\ 0.05x_f^{(t)} + 0.97x_m^{(t)} \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} x_f^{(t+1)} \\ x_m^{(t+1)} \end{bmatrix}$$

Dvs. $A\mathbf{x}^{(t)} = \mathbf{x}^{(t+1)}$

Hvis der findes en "stabil" fordeling af indbyggere, så må der gælde at

$$A\mathbf{x}^{(t)} = \mathbf{x}^{(t+1)} = \mathbf{x}^{(t)}$$

Udtrykket omskrives,

$$0 = A\mathbf{x}^{(t)} - \mathbf{x}^{(t)} = (A - I_2)\mathbf{x}^{(t)} = (A - 1 \cdot I_2)\mathbf{x}^{(t)}$$

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Forsat)

At bestemme den vektor $\mathbf{x}^{(t)}$ *som opfylder det homogene ligningssystem* $(A - 1 \cdot I_2)\mathbf{x}^{(t)} = 0$*, svarer til at bestemme egenvektoren tilhørende egenværdien* 1 *for matricen* A*.*

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Forsat)

At bestemme den vektor $\mathbf{x}^{(t)}$ som opfylder det homogene ligningssystem $(A - 1 \cdot I_2)\mathbf{x}^{(t)} = 0$, svarer til at bestemme egenvektoren tilhørende egenværdien 1 for matricen A.

$$A - 1 \cdot I_2 = \begin{bmatrix} 0.95 - 1 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 - 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0.05 & -0.03 \end{bmatrix} \to \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Heraf ses at løsningsrummet er $\mathbf{x}^{(t)} = \underline{k[0.03, 0.05]}$ for $k \in \mathbb{R}$.

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Forsat)

At bestemme den vektor $\mathbf{x}^{(t)}$ som opfylder det homogene ligningssystem $(A - 1 \cdot I_2)\mathbf{x}^{(t)} = 0$, svarer til at bestemme egenvektoren tilhørende egenværdien 1 for matricen A.

$$A - 1 \cdot I_2 = \begin{bmatrix} 0.95 - 1 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 - 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0.05 & -0.03 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Heraf ses at løsningsrummet er $\mathbf{x}^{(t)} = k[0.03, 0.05]$ for $k \in \mathbb{R}$.
Vi søger den egenvektor, hvor summen af indgangene er 1 (hvorfor?).

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Forsat)

At bestemme den vektor $\mathbf{x}^{(t)}$ som opfylder det homogene ligningssystem $(A - 1 \cdot I_2)\mathbf{x}^{(t)} = 0$, svarer til at bestemme egenvektoren tilhørende egenværdien 1 for matricen A.

$$A - 1 \cdot I_2 = \begin{bmatrix} 0.95 - 1 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 - 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0.05 & -0.03 \end{bmatrix} \rightarrow \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Heraf ses at løsningsrummet er $\mathbf{x}^{(t)} = k[0.03, 0.05]$ for $k \in \mathbb{R}$.
Vi søger den egenvektor, hvor summen af indgangene er 1 (hvorfor?).
For $k = 12.5$ er $\mathbf{x}^{(t)} = [0.375, 0.625]$.

Sandsynlighedsregning og egenvektorer

Xkøbing - modeleres som en Markov kæde

Eksempel (Forsat)

At bestemme den vektor $\mathbf{x}^{(t)}$ som opfylder det homogene ligningssystem $(A - 1 \cdot I_2)\mathbf{x}^{(t)} = 0$, svarer til at bestemme egenvektoren tilhørende egenværdien 1 for matricen A.

$$A - 1 \cdot I_2 = \begin{bmatrix} 0.95 - 1 & 0.03 \\ 0.05 & 0.97 - 1 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0.05 & -0.03 \end{bmatrix} \to \begin{bmatrix} -0.05 & 0.03 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$$

Heraf ses at løsningsrummet er $\mathbf{x}^{(t)} = k[0.03, 0.05]$ for $k \in \mathbb{R}$.
Vi søger den egenvektor, hvor summen af indgangene er 1 (hvorfor?).
For $k = 12.5$ er $\mathbf{x}^{(t)} = [0.375, 0.625]$.
Xkøbing har 100 000 indbyggere. En stabil fordeling af indbyggerne er derfor

$$100\,000 \cdot \mathbf{x}^{(t)} = \begin{bmatrix} 37\,500 \\ 62\,500 \end{bmatrix}$$

Del III

Introducerende Sandsynlighedsteori

Sandsynlighedsregning

Betragt et "eksperiment", f.eks.

- kast en terning, kast to terninger; Hvad er sandsynligheden for at slå en, eller to, seksere?

Der er endeligt mange udfald: $a_1, a_2, \ldots, a_n$.

Sandsynlighedsregning

Betragt et "eksperiment", f.eks.

- kast en terning, kast to terninger; Hvad er sandsynligheden for at slå en, eller to, seksere?
- træk et kort, træk fire kort blandt 52; Hvad er sandsynligheden for at få en konge, eller fire konger?
- ...

Der er endeligt mange udfald: $a_1, a_2, \ldots, a_n$.

Sandsynlighedsregning

Hvert udfald kan tildeles en sandsynlighed: et tal p, der opfylder $0 \leq p \leq 1$.

p kan eventuelt udtrykkes som $p \cdot 100\%$.

Sandsynlighedsregning

Hvert udfald kan tildeles en sandsynlighed: et tal p, der opfylder $0 \leq p \leq 1$.

p kan eventuelt udtrykkes som $p \cdot 100\%$.

F.eks. hvis $p(a_1) = 0.5$, så siger vi, at der er $0.5 \cdot 100\% = 50\%$ sandsynlighed for at hændelsen a_1 finder sted.

Summen af alle sandsynligheder i et udfaldsrum er 1.

Sandsynlighedsregning

Hvert udfald kan tildeles en sandsynlighed: et tal p, der opfylder $0 \leq p \leq 1$.

p kan eventuelt udtrykkes som $p \cdot 100\%$.

F.eks. hvis $p(a_1) = 0.5$, så siger vi, at der er $0.5 \cdot 100\% = 50\%$ sandsynlighed for at hændelsen a_1 finder sted.

Summen af alle sandsynligheder i et udfaldsrum er 1.

I dag betragter vi kun udfaldsrum med et endeligt antal mulige hændelser, og hvor sandsynligheden for hver hændelse er ens.

Sandsynlighedsregning

Definition

Et **udfaldsrum** (sample space eller universe): en *endelig* mængde (set) $S = \{a_1, a_2, \ldots, a_n\}$, som indeholder mulige udfald $a_1, a_2, \ldots, a_n$. En **hændelse** E (event) er en delmængde af S.

Sandsynlighedsregning

Definition

Et **udfaldsrum** (sample space eller universe): en *endelig* mængde (set) $S = \{a_1, a_2, \ldots, a_n\}$, som indeholder mulige udfald $a_1, a_2, \ldots, a_n$.
En **hændelse** E (event) er en delmængde af S.

Eksempel (Kast med en mønt)

Udfald: Plat (P) og Krone (K).
Så er udfaldsrummet $S = \{P, K\}$ *og de mulige udfald er* P *eller* K.

$\emptyset$, $\{P\}$, $\{K\}$, $\{P, K\}$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en 6-sidet terning)

Udfald: $1, 2, 3, 4, 5$ *eller* 6 *øjne.*
Så er udfaldsrummet $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en 6-sidet terning)

Udfald: $1, 2, 3, 4, 5$ *eller* 6 *øjne.*
Så er udfaldsrummet $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

En hændelse i udfaldsrummet er f.eks.
$E_1 = \{1, 2\}$ *- maks 2 øjne på terningen,*

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en 6-sidet terning)

Udfald: $1, 2, 3, 4, 5$ *eller* 6 *øjne.*
Så er udfaldsrummet $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.

En hændelse i udfaldsrummet er f.eks.
$E_1 = \{1, 2\}$ *- maks 2 øjne på terningen,*
eller
$E_2 = \{2, 4, 6\}$ *- et lige antal øjne.*

Sandsynlighedsregning

Definition

Lad S være et ikke-tomt udfaldsrum med ligefordelte udfald og lad E være en hændelse, altså en delmængde af S. Da er sandsynligheden for hændelsen E givet ved

$$p(E) = \frac{N(E)}{N(S)} = \frac{|E|}{|S|}$$

Sandsynlighedsregning

Definition

Lad S være et ikke-tomt udfaldsrum med ligefordelte udfald og lad E være en hændelse, altså en delmængde af S. Da er sandsynligheden for hændelsen E givet ved

$$p(E) = \frac{N(E)}{N(S)} = \frac{|E|}{|S|}$$

Dette gælder *kun* når sandsynligheden for udfald er ligefordelt!

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en fair mønt)

Udfaldsrummet er $S = \{P, K\}$ *og de mulige hændelser er*

$$E_1 = \{P\} \text{ og } E_2 = \{K\}.$$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en fair mønt)

Udfaldsrummet er $S = \{P, K\}$ *og de mulige hændelser er*

$$E_1 = \{P\} \text{ og } E_2 = \{K\}.$$

Sandsynligheden for plat og sandsynligheden for krone er ens, så

$$p(E_1) = p(\{P\}) = p(\{K\}) = p(E_2) = \frac{N(E_1)}{N(S)} = \frac{1}{2} = 0.5$$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en fair mønt)

Udfaldsrummet er $S = \{P, K\}$ *og de mulige hændelser er*

$$E_1 = \{P\} \text{ og } E_2 = \{K\}.$$

Sandsynligheden for plat og sandsynligheden for krone er ens, så

$$p(E_1) = p(\{P\}) = p(\{K\}) = p(E_2) = \frac{N(E_1)}{N(S)} = \frac{1}{2} = 0.5$$

Observer at $p(\{P\}) + p(\{K\}) = 0.5 + 0.5 = 1.$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.
Sandsynligheden for hændelsen $\underline{E_1 = \{1, 2\}}$ *er*

$$p(E_1) = \frac{N(E_1)}{N(S)} = \frac{2}{6} = \frac{1}{3}$$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.
Sandsynligheden for hændelsen $E_1 = \{1, 2\}$ *er*

$$p(E_1) = \frac{N(E_1)}{N(S)} = \frac{2}{6} = \frac{1}{3}$$

og sandsynligheden for hændelsen $E_2 = \{2, 4, 6\}$ *er*

$$p(E_2) = \frac{N(E_2)}{N(S)} = \frac{3}{6} = 0.5$$

Sandsynlighedsregning

Definition

Et **sandsynlighedsfelt** (probability space) består af

- Et **udfaldsrum**: en *endelig* mængde $S = \{a_1, a_2, \ldots, a_n\}$, og

Sandsynlighedsregning

Definition

Et **sandsynlighedsfelt** (probability space) består af

- Et **udfaldsrum**: en *endelig* mængde $S = \{a_1, a_2, \ldots, a_n\}$, og
- En **sandsynlighedsfunktion** (probability distribution): en funktion p med definitionsmængde S, som opfylder $p(a_i)$ er et reelt tal, $0 \leq p(a_i) \leq 1$, for ethvert $a_i \in S$. Desuden er

$p : S \to [0,1]$

$$\sum_{i=1}^{n} p(a_i) = p(a_1) + \ldots + p(a_n) = 1.$$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kast med en fair mønt)

Udfaldsrummet er $S = \{P, K\}$*.*
Sandsynlighedsfunktionen er

$$p : S \to [0, 1]$$

hvor der gælder at

$$p(P) = 0.5 \quad og \quad p(K) = 0.5$$

Sandsynlighedsregning

Som nævnt, så kaldes en delmængde E af $S = \{a_1, a_2, \ldots, a_n\}$ for en **hændelse**.
Sandsynligheden for en hændelsen er

$$p(E) = \sum_{a_i \in E} p(a_i)$$

$$p(S) = p(a_1) + p(a_2) + \cdots + p(a_n) = 1$$

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kort spil)

Lad S være mængden af 52 forskellige kort.
Hvert kort tildeles sandsynlighed $\frac{1}{52}$.
Lad E være de 13 hjertere.
Sandsynlighed for at trække en hjerter, når man trækker et kort er

Sandsynlighedsregning

Eksempel (Kort spil)

Lad S være mængden af 52 forskellige kort.
Hvert kort tildeles sandsynlighed $\frac{1}{52}$.
Lad E være de 13 hjertere.
Sandsynlighed for at trække en hjerter, når man trækker et kort er

$$P(E) = \underbrace{P(\heartsuit 1) + P(\heartsuit 2) + \cdots + P(\heartsuit 13)} = \frac{13}{52} = \frac{1}{4}$$

Uniform fordeling

Definition

Lad S være et udfaldsrum med n elementer.
Hvis sandsynlighedsfunktionen p opfylder at $p(x) = \frac{1}{n}$ så siger vi at fordelingen er **uniform** (UNIFORM DISTRIBUTION).
Sandsynligheden for en hændelse $E \subseteq S$ kan da bestemmes ved

$$p(E) = \frac{|E|}{|S|} = \frac{|E|}{n}.$$

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Mulige udfald: $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$.
Størrelsen af udfaldsrummet er $N(S) = |S| = 6$.
Hvad er sandsynligheden for at slå en 3er?

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Mulige udfald: $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$.
Størrelsen af udfaldsrummet er $N(S) = |S| = 6$.
Hvad er sandsynligheden for at slå en 3er?
Antal muligheder for at få hændelsen $a_3 = \{\text{slå en 3er}\}$; *er* $N(a_3) = 1$.

$E = \{3\}$

$$p(\{\text{ slå en 3er}\}) = p(a_3) = \frac{\text{Antal mulige 3èr}}{\text{Antal mulige udfald}} = \frac{N(a_3)}{N(S)} = \frac{1}{6}$$

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Mulige udfald: $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$.
Størrelsen af udfaldsrummet er $N(S) = |S| = 6$.
Hvad er sandsynligheden for at slå en 3er?
Antal muligheder for at få hændelsen $a_3 = \{\text{slå en 3er}\}$; *er* $N(a_3) = 1$.

$$p(\{\text{ slå en 3er}\}) = p(a_3) = \frac{\text{Antal mulige 3èr}}{\text{Antal mulige udfald}} = \frac{N(a_3)}{N(S)} = \frac{1}{6}$$

Hvad er sandsynligheden for at slå en 1er, en 2er, en 4er, en 5er, en 6er ?

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Mulige udfald: $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$.
Størrelsen af udfaldsrummet er $N(S) = |S| = 6$.
Hvad er sandsynligheden for at slå en 3er?
Antal muligheder for at få hændelsen $a_3 = \{\text{slå en 3er}\}$*; er* $N(a_3) = 1$.

$$p(\{\text{ slå en 3er}\}) = p(a_3) = \frac{\text{Antal mulige 3èr}}{\text{Antal mulige udfald}} = \frac{N(a_3)}{N(S)} = \frac{1}{6}$$

Hvad er sandsynligheden for at slå en 1er, en 2er, en 4er, en 5er, en 6er ?

$$p(a_1) = p(a_2) = p(a_4) = p(a_5) = p(a_6) = \frac{1}{6}$$

så fordelingen af sandsynlighedsfunktionen for "kast med fair 6-sidet terning" er uniform.

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning, forsat)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$, *hvor* $p(a_i) = \frac{1}{6}$ *for* $i \in \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.
Sandsynligheden for hændelsen $E_1 = \{1, 2\}$ *er*

$$p(E_1) = p(a_1) + p(a_2) = \frac{1}{6} + \frac{1}{6} = \frac{1}{3}$$

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning, forsat)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$, *hvor* $p(a_i) = \frac{1}{6}$ *for* $i \in \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.
Sandsynligheden for hændelsen $E_1 = \{1, 2\}$ *er*

$$p(E_1) = p(a_1) + p(a_2) = \frac{1}{6} + \frac{1}{6} = \frac{1}{3}$$

og sandsynligheden for hændelsen $E_2 = \{2, 4, 6\}$ *er*

$$p(E_2) = p(a_2) + p(a_4) + p(a_6) = \frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6} = \frac{3}{6} = 0.5$$

Uniform fordeling

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning, forsat)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\} = \{a_1, a_2, a_3, a_4, a_5, a_6\}$, *hvor* $p(a_i) = \frac{1}{6}$ *for* $i \in \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$.
Sandsynligheden for hændelsen $E_1 = \{1, 2\}$ *er*

$$p(E_1) = p(a_1) + p(a_2) = \frac{1}{6} + \frac{1}{6} = \frac{1}{3}$$

og sandsynligheden for hændelsen $E_2 = \{2, 4, 6\}$ *er*

$$p(E_2) = p(a_2) + p(a_4) + p(a_6) = \frac{1}{6} + \frac{1}{6} + \frac{1}{6} = \frac{3}{6} = 0.5$$

Observer desuden at sandsynligheden for hele udfaldsrummet er

$$p(S) = p(a_1) + p(a_2) + p(a_3) + p(a_4) + p(a_5) + p(a_6) = 1$$

Del IV

Sandsynlighedslove

Sandsynlighedslove

Sætning (7.1.2 i Rosen)

Lad E_1 og E_2 være hændelser i udfaldsrummet S, så er

$$p(E_1 \cup E_2) = p(E_1) + p(E_2) - p(E_1 \cap E_2).$$

Sandsynlighedslove

Bevis.

Der gælder at

$$P(E_1) + P(E_2) - P(E_1 \cap E_2) = \sum_{s \in E_1} p(s) + \sum_{s \in E_2} p(s) - \sum_{s \in E_1 \cap E_2} p(s)$$

$$= \sum_{s \in E_1 \cup E_2} p(s)$$

$$= P(E_1 \cup E_2)$$

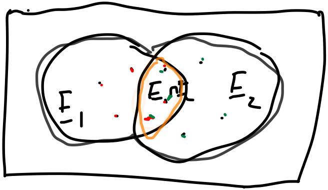

□

Sandsynlighedslove

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$. *Lad* $E_1 = \{1, 2\}$ *og* $E_2 = \{2, 4, 6\}$, *hvor om det gælder at* $p(E_1) = \frac{1}{3}$ *og* $p(E_2) = \frac{1}{2}$.
Hvad er sandsynligheden for $E_1 \cup E_2$*?*

Sandsynlighedslove

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$. *Lad* $E_1 = \{1, 2\}$ *og* $E_2 = \{2, 4, 6\}$, *hvor om det gælder at* $p(E_1) = \frac{1}{3}$ *og* $p(E_2) = \frac{1}{2}$.
Hvad er sandsynligheden for $E_1 \cup E_2$*?*

$$p(E_1 \cup E_2) = p(E_1) + p(E_2) - p(E_1 \cap E_2) = \frac{1}{3} + \frac{1}{2} - p(E_1 \cap E_2)$$

Hvad er sandsynligheden for $E_1 \cap E_2$*?*

Sandsynlighedslove

Eksempel (Kast med en fair 6-sidet terning)

Udfaldsrummet er $S = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}$. *Lad* $E_1 = \{1, 2\}$ *og* $E_2 = \{2, 4, 6\}$, *hvor om det gælder at* $p(E_1) = \frac{1}{3}$ *og* $p(E_2) = \frac{1}{2}$.

Hvad er sandsynligheden for $E_1 \cup E_2$*?*

$$p(E_1 \cup E_2) = \underline{p(E_1)} + \underline{p(E_2)} - \underline{p(E_1 \cap E_2)} = \frac{1}{3} + \frac{1}{2} - p(E_1 \cap E_2)$$

Hvad er sandsynligheden for $E_1 \cap E_2$*?*

Observer at $E_1 \cap E_2 = \{2\}$, *så* $p(E_1 \cap E_2) = \frac{1}{6}$. *Heraf fås at*

$$p(E_1 \cup E_2) = \frac{1}{3} + \frac{1}{2} - \frac{1}{6} = \frac{2}{3}$$

$E_1 \cup E_2 = \{1, 2, 4, 6\}$ $\quad P(E_1 \cup E_2) = \frac{4}{6} = \frac{2}{3}$

Sandsynlighedslove

Sætning (7.1.1 i Rosen)

Sandsynligheden for hændelsen $\overline{E} = S \setminus E$ er

$$p(\overline{E}) = 1 - p(E).$$

Sandsynlighedslove

Sætning (7.1.1 i Rosen)

Sandsynligheden for hændelsen $\overline{E} = S \setminus E$ er

$$p(\overline{E}) = 1 - p(E).$$

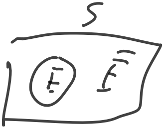

Bevis.

Lad $E = E_1$ og $\overline{E} = E_2$ i beviset fra før:

$$P(E_1 \cup E_2) = P(\overset{S}{E \cup \overline{E}}) = 1$$

men vi har også

$$\begin{aligned} P(E_1 \cup E_2) &= P(E_1) + P(E_2) - P(E_1 \cap E_2) \\ &= P(E) + P(\overline{E}) - P(\underset{\emptyset}{E \cap \overline{E}}) \\ &= P(E) + P(\overline{E}) \end{aligned}$$

$$1 = P(E) + P(\overline{E})$$

□

Sandsynlighedslove

Eksempel (Kast en mønt 3 gange)

Udfaldsrummet er
$S = \{PPP, PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$, *så* $|S| = 8$ *og* $p(a_i) = \frac{1}{8}$, *for* $a_i \in S$. *Det er en uniform fordeling.*
Hvad er sandsynligheden for at kaste mindst 1 krone?

Sandsynlighedslove

Eksempel (Kast en mønt 3 gange)

Udfaldsrummet er
$S = \{PPP, \underbrace{PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK}\}$, *så* $|S| = 8$ *og*
$p(a_i) = \frac{1}{8}$, *for* $a_i \in S$. *Det er en uniform fordeling.*

Hvad er sandsynligheden for at kaste mindst 1 krone?

Lad $E = \{PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$, *så er* $p(E) = \frac{7}{8}$.

Sandsynlighedslove

Eksempel (Kast en mønt 3 gange)

Udfaldsrummet er
$S = \{PPP, PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$, *så* $|S| = 8$ *og* $p(a_i) = \frac{1}{8}$, *for* $a_i \in S$. *Det er en uniform fordeling.*

Hvad er sandsynligheden for at kaste mindst 1 krone?

Lad $E = \{PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$, *så er* $p(E) = \frac{7}{8}$.
Alternativ; så er $\overline{E} = \{PPP\}$, *hvor* $p(\overline{E}) = \frac{1}{8}$. *Så kan* $p(E)$ *bestemmes ved*

$$p(E) = 1 - p(\overline{E}) = 1 - \frac{1}{8} = \frac{7}{8}$$

Del V

Binomialkoefficienter

Binomialkoefficienter

Antal måder man kan vælge k elementer (hvor rækkefølgen er uden betydning) fra en mængde af n er

$$\binom{n}{k} = C(n,k) = \frac{n!}{k!\,(n-k)!}$$

Binomialkoefficienter

Antal måder man kan vælge k elementer (hvor rækkefølgen er uden betydning) fra en mængde af n er

$$\binom{n}{k} = C(n,k) = \frac{n!}{k!\,(n-k)!}$$

Skalaren $C(n,k) = \binom{n}{k}$ kaldes en binomialkoefficient.

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kast en mønt 3 gange)

Udfaldsrummet er $S = \{PPP, PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$*, så* $|S| = 8$ *og* $p(a_i) = \frac{1}{8}$*, for* $a_i \in S$*. Det er en uniform fordeling.*

På hvor mange forskellige måder kan man få et udfald med præcis 1 *krone?*

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kast en mønt 3 gange)

Udfaldsrummet er
$S = \{PPP, PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$, *så* $|S| = 8$ *og* $p(a_i) = \frac{1}{8}$, *for* $a_i \in S$. *Det er en uniform fordeling.*

På hvor mange forskellige måder kan man få et udfald med præcis 1 *krone?*

Vi bestemmer $C(n, k)$ *hvor* $n = 3$ *og* $k = 1$,

$$C(3,1) = \binom{3}{1} = \frac{3!}{1!\,2!} = \frac{3}{1} = 3$$

Hvad er så sandsynligheden for at få et udfald med præcis 1 *krone?*

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kast en mønt 3 gange)

Udfaldsrummet er
$S = \{PPP, PPK, PKP, KPP, KKP, KPK, PKK, KKK\}$, *så* $|S| = 8$ *og* $p(a_i) = \frac{1}{8}$, *for* $a_i \in S$. *Det er en uniform fordeling.*

På hvor mange forskellige måder kan man få et udfald med præcis 1 *krone?*

Vi bestemmer $C(n, k)$ *hvor* $n = 3$ *og* $k = 1$,

$$C(3,1) = \binom{3}{1} = \frac{3!}{1!\,2!} = \frac{3}{1} = 3$$

Hvad er så sandsynligheden for at få et udfald med præcis 1 *krone?*

Lad E *være hændelsen at udfaldet indeholder præcis en krone. Da er*

$$p(E) = \frac{C(3,1)}{|S|} = \frac{3}{8}$$

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kort spil)

Hvor mange forskellige måder kan man trække 4 kort blandt 52?

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kort spil)

Hvor mange forskellige måder kan man trække 4 kort blandt 52?

$$\binom{52}{4} = \frac{52!}{4!\,48!} = \frac{52 \cdot 51 \cdot 50 \cdot 49}{4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1} = 13 \cdot 17 \cdot 25 \cdot 49 = 270\,725$$

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kort spil)

Hvor mange forskellige måder kan man trække 4 kort blandt 52?

$$\binom{52}{4} = \frac{52!}{4!\,48!} = \frac{52\cdot 51\cdot 50\cdot 49}{4\cdot 3\cdot 2\cdot 1} = 13\cdot 17\cdot 25\cdot 49 = 270\,725$$

Lad E være hændelsen at ingen af de 4 kort er hjertere. Så er $p(E)$ givet ved

$$p(E) = \frac{|E|}{|S|} = \frac{\binom{39}{4}}{\binom{52}{4}} = \frac{82\,251}{270\,725} \approx 0.3038$$

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kort spil)

Hvor mange forskellige måder kan man trække 4 kort blandt 52?

$$\binom{52}{4} = \frac{52!}{4!\,48!} = \frac{52 \cdot 51 \cdot 50 \cdot 49}{4 \cdot 3 \cdot 2 \cdot 1} = 13 \cdot 17 \cdot 25 \cdot 49 = 270\,725$$

Lad E være hændelsen at ingen af de 4 kort er hjertere. Så er $p(E)$ givet ved

$$p(E) = \frac{|E|}{|S|} = \frac{\binom{39}{4}}{\binom{52}{4}} = \frac{82\,251}{270\,725} \approx 0.3038$$

Da er $\overline{E}$ hændelsen at mindst en af de 4 kort er hjertere. $p(\overline{E})$ er givet ved

$$\underline{p(\overline{E}) = 1 - p(E)} = 1 - \frac{\binom{39}{4}}{\binom{52}{4}} \approx 0.6962$$

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kort spil, forsat)

Lad F være hændelsen at højest en af de 4 kort er hjertere. Antallet af udfald i F er da

$$|F| = \binom{39}{4} + \binom{13}{1}\binom{39}{3} = 201\,058$$

Binomialkoefficienter

Eksempel (Kort spil, forsat)

Lad F være hændelsen at højest en af de 4 kort er hjertere. Antallet af udfald i F er da

$$|F| = \binom{39}{4} + \binom{13}{1}\binom{39}{3} = 201\,058$$

Heraf er $p(F)$ givet ved

$$p(F) = \frac{|F|}{\binom{52}{4}} = \frac{201\,058}{270\,725} \approx 0.7427$$

Binomialkoefficienter

Binomialformelen er givet ved

$$(x+y)^n = \sum_{k=0}^{n} C(n,k) x^k y^{n-k}.$$

Binomialkoefficienter

Binomialformelen er givet ved

$$(x+y)^n = \sum_{k=0}^{n} C(n,k)x^k y^{n-k}.$$

Hvis x og y er sandsynligheder, således at $x + y = 1$, så giver binomialformelen

$$1 = 1^n = (x+y)^n = \sum_{k=0}^{n} C(n,k)x^k y^{n-k}.$$

Binomialkoefficienter

Binomialformelen er givet ved

$$(x+y)^n = \sum_{k=0}^{n} C(n,k) x^k y^{n-k}.$$

Hvis x og y er sandsynligheder, således at $x + y = 1$, så giver binomialformelen

$$1 = 1^n = (x+y)^n = \sum_{k=0}^{n} C(n,k) x^k y^{n-k}.$$

Binomialformelen er anvendelig når vi betragter n ens eksperimenter med 2 mulige udfald.

Binomialkoefficienter

Eksempel (Urne med bolde)

En urne indeholder 5 bolde, 2 røde og 3 blå. Der er lige stor sandsynlighed for at tage en hvilken som helst bold op af urnen.

Hvad er sandsynligheden for at tage en rød bold? Og en blå bold?

Binomialkoefficienter

Eksempel (Urne med bolde)

En urne indeholder 5 bolde, 2 røde og 3 blå. Der er lige stor sandsynlighed for at tage en hvilken som helst bold op af urnen.

Hvad er sandsynligheden for at tage en rød bold? Og en blå bold?

Udfaldsrummet er $S = \{rød1, rød2, \underbrace{blå1, blå2, blå3}\}$ *og*

$E_1 = \{rød1, rød2\}$

$$p(rød) = \frac{|røde\ bolde|}{|bolde|} = \frac{2}{5}$$

og

$$p(blå) = \frac{|blå\ bolde|}{|bolde|} = \frac{3}{5}$$

Binomialkoefficienter

Eksempel (Urne med bolde, forsat)

Hvis du tager 3 *bolde op af urnen - med tilbagelægning, hvad er sandsynligheden for at tage* 0 *blå bolde,* 1 *blå bold,* 2 *blå bolde eller* 3 *blå bolde?*

Binomialkoefficienter

Eksempel (Urne med bolde, forsat)

Hvis du tager 3 bolde op af urnen - med tilbagelægning, hvad er sandsynligheden for at tage 0 blå bolde, 1 blå bold, 2 blå bolde eller 3 blå bolde? Vi skal bruge binomialformlen:

$$p(0\ blå) = C(3,0)p(blå)^0 p(rød)^3 = 1\left(\frac{2}{5}\right)^3 = \frac{8}{125}$$

RRB RBR BRR

$$p(1\ blå) = C(3,1)p(blå)^1 p(rød)^2 = 3\frac{3}{5}\left(\frac{2}{5}\right)^2 = \frac{36}{125}$$

$$p(2\ blå) = C(3,2)p(blå)^2 p(rød)^1 = 3\left(\frac{3}{5}\right)^2\frac{2}{5} = \frac{54}{125}$$

$$p(3\ blå) = C(3,3)p(blå)^3 p(rød)^0 = 1\left(\frac{3}{5}\right)^3 = \frac{27}{125}$$

Monty Hall

Eksempel

Monty Hall er vært på et TV-show, hvor der er gemt en præmie bag én af tre låger.

- *En deltager får lov til at vælge én af de tre låger.*

Showets vært åbner derefter en låge;

- *det er ikke den låge deltageren har valgt*
- *det er ikke den låge der gemmer på præmien.*

Deltageren får nu mulighed for ændre sit valg (eller fastholde det oprindelige valg).

- *Den nu valgte låge åbnes, og deltageren vinder præmien hvis den er bag den valgte låge.*

Monty Hall

Eksempel

Monty Hall er vært på et TV-show, hvor der er gemt en præmie bag én af tre låger.

- *En deltager får lov til at vælge én af de tre låger.*

Showets vært åbner derefter en låge;

- *det er ikke den låge deltageren har valgt*
- *det er ikke den låge der gemmer på præmien.*

Deltageren får nu mulighed for ændre sit valg (eller fastholde det oprindelige valg).

- *Den nu valgte låge åbnes, og deltageren vinder præmien hvis den er bag den valgte låge.*

Bør deltageren fastholde det oprindelige valg eller skifte?

Monty Hall

Eksempel (forsat)

Observer at

$$P(\textit{rigtig, 1. forsøg}) = \frac{1}{3}$$
$$P(\textit{forkert, 1. forsøg}) = \frac{2}{3}$$

Vil du skifte låge?

Monty Hall

Eksempel (forsat)

Observer at

$$P(\textit{rigtig, 1. forsøg}) = \frac{1}{3}$$
$$P(\textit{forkert, 1. forsøg}) = \frac{2}{3}$$

Vil du skifte låge?

$$\textit{Ved at holde fast i valg: } P(\textit{præmie}) = \frac{1}{3}$$
$$\textit{Ved at ændre valg:} P(\textit{præmie}) = \frac{2}{3}$$